

REZIME PROGRAMA OBUKE

Naziv programa obuke
Osnovna obuka za unapređenje pristupa i komunikacije sa višestruko marginalizovanim starijim osobama
Autor, odnosno koautor programa obuke
Milica Špajak, spajakmilica@gmail.com 068-180-982 (ispred NVO LGBT Forum Progres)
Realizator programa obuke
Marija Nikolić marijapopovic88@yahoo.com 067-097-402 Bojana Jokić, bojana.jokic.djuric@gmail.com 069-751-304
Kontakt osoba (telefon i e-mail)
Milica Špajak, spajakmilica@gmail.com 068-180-982
Ciljevi i zadaci programa obuke i oblast socijalne i dječje zaštite na koju se odnose
Opšti cilj: Unaprijediti osnovne kompetencije stručnih radnika i saradnika u centrima za socijalni rad za prepoznavanje specifičnih potreba, unapređenje komunikacije i primjenu pristupa zasnovanog na ljudskim pravima u radu sa starijim osobama iz marginalizovanih grupa. Posebni ciljevi: Razumijevanje višestruke marginalizacije starijih osoba - Omogućiti učesnicima da razumiju koncept višestruke marginalizacije, prepoznaju specifične potrebe različitih marginalizovanih grupa (LGBTI osobe, Romi, osobe koje žive sa HIV-om, osobe sa invaliditetom, osobe iz ruralnih područja) i identifikuju sopstvene predrasude i stereotipe. Razvoj vještina nediskriminatorne i kulturološki senzitivne komunikacije - Razviti vještine kulturološki senzitivne i inkluzivne komunikacije, prepoznavanje i izbjegavanje diskriminatornih jezičkih praksi, unapređenje aktivnog slušanja i prilagođavanje komunikacijskog stila specifičnim potrebama korisnika. Primjena pristupa zasnovanog na ljudskim pravima - Omogućiti razumijevanje i primjenu osnovnih principa pristupa zasnovanog na ljudskim pravima (autonomija, nediskriminacija, participacija, pristupačnost) i prepoznavanje starijih osoba iz marginalizovanih grupa kao nosioca prava. Prepoznavanje i uklanjanje barijera u pristupu uslugama - Identifikovati sistemske, institucionalne i individualne barijere, razumjeti važnost međusektorske saradnje i razviti konkretne akcione planove za unapređenje pristupačnosti usluga. Oblast socijalne i dječje zaštite: Program se odnosi na socijalnu zaštitu starijih lica, sa posebnim fokusom na rad sa višestruko marginalizovanim starijim osobama. Usklađen je sa Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti Crne Gore, Strategijom razvoja sistema socijalne i dječje zaštite Crne Gore, kao i međunarodnim standardima (Madridski međunarodni akcioni plan o starenju, Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom).
Sadržaj programa obuke
Program je organizovan u 4 modula sa ukupno 12 sesija tokom 2 dana: MODUL 1: Razumijevanje višestruke marginalizacije starijih lica Demografski kontekst starenja u Crnoj Gori

- Koncept višestruke/višeslojne marginalizacije i intersekcionalni pristup
- Profili višestruko marginalizovanih starijih osoba (starije žene iz ruralnih područja, stariji Romi, starije osobe sa invaliditetom, LGBTI starije osobe, siromašne starije osobe)
- Sistemske barijere (geografska izolacija, administrativne prepreke, jezičke i kulturološke barijere, stigma)

MODUL 2: Pristup zasnovan na pravima

- Ljudska prava starijih osoba (međunarodni i nacionalni okvir)
- Ageizam - prepoznavanje i dekonstrukcija
- Princip "ništa o nama bez nas" - participacija u donošenju odluka
- Primjeri dobre prakse

MODUL 3: Komunikacijske vještine

- Osnove efektivne komunikacije sa starijim osobama (fiziološke, emocionalne i socijalne dimenzije)
- Principi efektivne komunikacije (aktivno slušanje, empatija, neverbalna komunikacija)
- Komunikacija u specifičnim kontekstima (oštećenja sluha/vida, kognitivna oštećenja, kulturološka senzitivnost, stigma)
- Upravljanje teškim razgovorima (zanemarivanje, gubitak autonomije, odbijanje pomoći)
- Samozaštita i profesionalne granice

MODUL 4: Uklanjanje barijera i primjena u praksi

- Identifikacija barijera (fizičke, administrativne, komunikacijske, sistemske, stavovske)
- Mapiranje barijera i kreiranje strategija za njihovo uklanjanje
- Razvoj akcionih planova za primjenu u praksi
- Resursi za dalje učenje

Kompetencije koje će program obuke razvijati

1. Kompetencije razumijevanja višestruke marginalizacije

- Prepoznavanje koncepta višestruke marginalizacije i načina na koji se različiti aspekti identiteta međusobno prožimaju
- Identifikacija specifičnih potreba pet ključnih marginalizovanih grupa starijih osoba
- Prepoznavanje sopstvenih predrasuda i stereotipa
- Identifikacija sistemskih barijera

2. Komunikacijske kompetencije

- Primjena tehnika aktivnog slušanja i empatijske komunikacije
- Korišćenje nediskriminatornog i inkluzivnog jezika
- Izbjegavanje diskriminatornih jezičkih praksi i mikroagresija
- Prilagođavanje komunikacijskog stila specifičnim potrebama različitih grupa
- Prepoznavanje i reagovanje na komunikacijske barijere

3. Kompetencije primjene pristupa zasnovanog na ljudskim pravima

- Primjena principa autonomije, nediskriminacije, participacije i pristupačnosti
- Razvoj individualizovanih pristupa u procjeni potreba
- Postupanje u skladu sa etičkim principima (privatnost, povjerljivost, dignitet)
- Prepoznavanje etičkih dilema u radu sa marginalizovanim starijim osobama

4. Praktične kompetencije za unapređenje pristupa

- Identifikacija konkretnih barijera u pristupu uslugama
- Iniciranje malih, konkretnih promjena u sopstvenoj praksi
- Korišćenje primjera dobre prakse
- Razvoj refleksivne prakse i svijesti o potrebi za kontinuiranim učenjem

Napomena: Radi se o osnovnim kompetencijama koje čine temelj za dalji profesionalni razvoj u ovoj oblasti.

Ciljna grupa profesionalaca kojima je obuka namijenjena

Program osnovne obuke namijenjen je **stručnim radnicima, stručnim saradnicima i saradnicima** u sistemu socijalne i dječje zaštite:

- Stručni radnici u centrima za socijalni rad (socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, sociolozi, pravnici, defektolozi)
- Stručni saradnici u centrima za socijalni rad
- Saradnici u centrima za socijalni rad koji dolaze u direktan kontakt sa korisnicima
- Stručni radnici u ustanovama za smještaj starijih lica (domovi za stara lica, domovi za odrasla lica)
- Stručni radnici u organizacijama koje pružaju usluge starijim osobama (pomoć u kući, dnevni centri, svratišta)
- Stručni radnici i saradnici u organizacijama civilnog društva koje pružaju podršku marginalizovanim grupama
- Predstavnici lokalnih samouprava zaduženi za socijalnu zaštitu

Obuka je dizajnirana kao osnovna obuka kojoj mogu pristupiti profesionalci različitih nivoa iskustva.

Uslovi za uključivanje profesionalaca u obuku

Formalni obrazovni uslovi:

Za stručne radnike i stručne saradnike:

- Završene visoke škole, osnovne, specijalističke ili master akademske studije (VI nivo, VII/1 nivo ili VII/2 nivo kvalifikacija) iz oblasti društvenih nauka, humanističkih nauka ili zdravstvenih nauka

Za saradnike:

- Završeno srednje obrazovanje (IV nivo kvalifikacija)

Funkcionalni uslovi:

- Trenutno radno angažovanje u sistemu socijalne ili dječje zaštite ILI u organizacijama koje pružaju usluge starijim osobama ILI izraženo interesovanje za rad u ovoj oblasti
- Mogućnost učešća tokom cijelog trajanja obuke (2 dana)

NIJE neophodno:

- Prethodno radno iskustvo određenog trajanja
- Posjedovanje licence za rad u socijalnoj zaštiti
- Iskustvo u radu sa marginalizovanim grupama
- Specifična hijerarhijska pozicija u organizaciji

Preferencijalni kriterijumi (u slučaju većeg broja prijava):

- Direktan rad sa starijim korisnicima
- Geografska raznolikost učesnika
- Raznolikost profila i institucija
- Podrška organizacije za primjenu naučenog

Krajnji korisnici

Krajnji korisnici programa su **starija lica (65+ godina) iz višestruko marginalizovanih zajednica** koja se nalaze u sistemu socijalne zaštite ili imaju potencijalne potrebe za uslugama:

Kategorije krajnjih korisnika:

1. **Starije osobe iz LGBTI zajednice** - osobe koje doživljavaju "dvostruku nevidljivost", suočavaju se sa pravnom nesigurnošću i često prikrivaju svoj identitet
2. **Stariji Romi** - osobe sa višegeneracijskom istorijom marginalizacije, visokom stopom siromaštva, često neadekvatnim stambenim uslovima i jezičkim barijerama
3. **Starije osobe koje žive sa HIV-om** - osobe sa kompleksnim zdravstvenim potrebama koje se suočavaju sa izraženom stigmatizacijom i diskriminacijom
4. **Starije osobe sa invaliditetom** - osobe sa različitim vrstama invaliditeta sa potrebom za pristupačnošću i personalizovanom podrškom
5. **Starije osobe iz ruralnih područja** - osobe koje žive u geografskoj izolaciji sa otežanim pristupom uslugama
6. **Starije osobe bez porodičnog staranja** - osobe u socijalnoj izolaciji sa povećanim rizikom od zanemarivanja
7. **Starije izbjeglice i raseljene osobe** - osobe sa traumom, gubitkom imovine i socijalnih mreža

Očekivani benefiti:

- Unaprijeđen kvalitet pruženih usluga
- Smanjena diskriminacija i stigmatizacija
- Veća dostupnost i pristupačnost usluga
- Veće učešće u donošenju odluka
- Bolja informisanost o pravima
- Povećano zadovoljstvo kvalitetom podrške

Broj učesnika u grupi (min/max)

- **Minimalan broj:** 10 učesnika
- **Optimalan broj:** 12-15 učesnika
- **Maksimalan broj:** 20 učesnika

Optimalan broj omogućava balans između individualizovanog pristupa i kvalitetne grupne dinamike, efikasnost u primjeni interaktivnih metoda rada i dovoljno vremena za aktivno učešće svih učesnika.

Dužina trajanja programa obuke

2 dana / 12 efektivnih sati (15 sati sa pauzama)

Struktura:

- **Dan 1:** 9:00 - 17:00 (6 efektivnih sati)
- **Dan 2:** 9:00 - 17:00 (6 efektivnih sati)

Pauze: 2 × 15 minuta + 1 sat za ručak dnevno

Balans aktivnosti:

- Input trenera (interaktivna predavanja): ~30% vremena
- Rad u malim grupama i diskusije: ~35% vremena
- Vježbe i simulacije: ~20% vremena
- Refleksija i akciono planiranje: ~15% vremena